

Tabellen - Gezonde Schoollunch in Rotterdam

Annemieke Wargers & Wilma Jansen

Contents

Tabellen - Gezonde Schoollunch in Rotterdam	1
Methode	3
Tabel 1. Overzicht van verzamelde data op de pilot-scholen	3
Tabel 2. Overzicht van meetmomenten docentvragenlijst	4
Tabel 3. Respons van kinderen en ouders op de vragenlijsten van de pilot	5
Tabel 4. Deelnemende pilot-scholen en gekozen lunchconcepten	6
Resultaten	7
Tabel 5. Beschrijvende statistiek tijdens voormeting van kinderen in de steekproef	7
Tabel 6. Ervaringen van kinderen tijdens de nameting (vragenlijst)	8
Tabel 7. Ervaringen van ouders tijdens de nameting (vragenlijst)	10
Tabel 8. Redenen van ouders (tijdens de nameting) om kind wel of niet mee te laten doen aan de gezonde schoollunch	12
Tabel 9. Redenen van docenten (tijdens de nameting) om wel of niet door te gaan met de gezonde schoollunch	12
Tabel 10. Tevredenheid docenten - gemiddeld tijdens interventieperiode - totaal en per school	13
Tabel 11. Observaties	15
Tabel 12. Vragenlijst kind en ouder - eetgedrag, smaakvoorkeur, ervaren gezondheid	16
Tabel 13. Financiële stress - vragenlijst ouder	17
Tabel 14. Factoren in de klas - vragenlijst kind en docent	18
Vragenlijst alle scholen haalbaarheid	19

Tabel 15. Beschrijvende kenmerken van de 88 scholen die de vragenlijst ingevuld hebben (totaal 201 scholen uitgenodigd)	19
Tabel 16. Huidig aanbod van scholen die schoolmaaltijden aanbieden (n=41)	20
Tabel 17. Huidige vormen van schoolmaaltijden en tevredenheid	21
Tabel 18. De rol van de personen/organisaties die betrokken zijn bij het aanbieden van ontbijt en/of lunch op basisscholen ...	22
Tabel 19. Wens voor maaltijden bij scholen die momenteel nog geen schoolmaaltijd aanbieden	24
Tabel 20. Verwacht draagvlak voor een gezonde schoollunch in de toekomst bij ouders en schoolpersoneel	25
Tabel 21. Verwachtte obstakels bij het organiseren van een gezonde schoollunch in de toekomst en het verschil tussen scholen die wel of niet een lunch aanbieden in schooljaar 2023-2024	25

Methode

Tabel 1. Overzicht van verzamelde data op de pilot-scholen

	<i>Kinderen</i>	<i>Ouders</i>	<i>Docenten</i>
	T1, T2, T3*	T1, T2, T3*	1 a 2 keer per maand**
Observatieformulier			
<i>Inhoud van lunch en tussendoortje</i> [^]	Iedereen	-	-
Vragenlijst			
<i>Algemeen eetgedrag van kinderen</i> [#]	Groep 5-8	Iedereen	-
<i>Ervaren gezondheid van kinderen</i> [#]	Groep 5-8	Iedereen	-
<i>Smaakvoorkeuren van kinderen</i> ^{##}	Groep 5-8	Iedereen	-
<i>Concentratie en sfeer in de klas van kinderen</i> ^{###}	Groep 5-8	-	Iedereen, op groepsniveau
<i>Financiële stress van ouders</i> [#]	-	Iedereen	-
<i>Tevredenheid met de gezonde schoollunch</i> ^{###}	Groep 5-8	Iedereen	Iedereen
<i>Dieet vereisten van kinderen</i>	Groep 5-8	Iedereen	-
<i>Sociodemografische karakteristieken</i> [#]	Groep 5-8	Iedereen	-
<i>Haalbaarheid van implementatie en duurzaamheid</i> ^{###}	-	-	Iedereen

* T1 = september 2023, T2 = januari/februari 2024, T3 = juni/juli 2024

** Maandelijks vragenlijsten straten in september 2023

[^] Observatieformulier is (gedeeltelijk) gebaseerd op de studies van van de Gaar et al.¹ en van Rongen et al.²

[#] Vragen zijn (gedeeltelijk) gebaseerd op de GGD Gezondheidsmonitor voor kinderen van 4-12 jaar oud

^{##} Vragen zijn (gedeeltelijk) gebaseerd op de Gezonde Basisschool van de Toekomst studie van Hahnrahts et al.³

¹ van de Gaar VM, Jansen W, van der Kleij MJJ, et al. Do children report differently from their parents and from observed data? Cross-sectional data on fruit, water, sugar-sweetened beverages and break-time foods. BMC Public Health. 2016;16:341. doi: 10.1186/s12889-016-2963-7.

² Rongen FC, van Kleef E, Vingerhoeds MH, et al. Content of lunchboxes of Dutch primary school children and their perceptions of alternative healthy school lunch concepts. Public Health Nutr. 2022;26:1-9. doi: 10.1017/S1368980022002282.

³ Hahnrahts MTH, Willeboordse M, van Assema P, et al. The Effects of the Healthy Primary School of the Future on Children's Fruit and Vegetable Preferences, Familiarity and Intake. Nutrients. 2021;13:3241. doi: 10.3390/nu13093241.

Vragen zijn (gedeeltelijk) gebaseerd op de Gezonde Schoollunch studie van van Kleef et al.⁴ en Vingerhoeds et al.⁵

Tabel 2. Overzicht van meetmomenten docentvragenlijst

Meetmoment	Maand	Groep A	Groep B
T1	September 2023	▪ Factoren in de klas	▪ Factoren in de klas
T2	Oktober 2023	▪ Factoren in de klas	
T3	December 2023	▪ Tevredenheid & haalbaarheid (over lunch vanuit pilot)	
T4	Februari 2024		
T5	April 2024	▪ Factoren in de klas	▪ Factoren in de klas
T6	Mei 2024	▪ Tevredenheid & haalbaarheid (over zelf voortgezette lunch)	▪ Tevredenheid & haalbaarheid (over lunch vanuit pilot)
T7	Juni / juli 2024		

⁴ van Kleef E, Rongen FC, Vingerhoeds MH, et al. Improving dietary intake during lunch through the provision of a healthy school lunch at Dutch primary schools: design of a pretest-posttest effectiveness study. BMC Public Health. 2020;20:662. doi: 10.1186/s12889-020-08807-1.

⁵ Vingerhoeds M, Ummels M, Kleef E, et al. Wageningen: 2021. Procesevaluatie schoollunch: procesevaluatie van het aanbieden van een gezonde schoollunch gedurende zes maanden op drie basisscholen in Nederland.

Tabel 3. Respons van kinderen en ouders op de vragenlijsten van de pilot

	n	% van het totaal aantal kinderen op de pilotscholen (n=912)
Observaties		
<i>T1</i>	297	32.6
<i>T2</i>	305	33.4
<i>T3</i>	290	31.8
<i>Voormeting</i>	297	32.6
<i>Nameting</i>	296	32.5
Vragenlijst kind (groep 5-8)		
<i>T1</i>	131	14.4
<i>T2</i>	140	15.4
<i>T3</i>	122	13.4
<i>Voormeting</i>	146	16.0
<i>Nameting</i>	133	14.6
Vragenlijst ouder		
<i>T1</i>	93	10.2
<i>T2</i>	90	9.9
<i>T3</i>	74	8.1
<i>Voormeting</i>	96	10.5
<i>Nameting</i>	83	9.1

Tabel 4. Deelnemende pilot-scholen en gekozen lunchconcepten

Periode gezonde lunch vanuit pilot	School	Wijk	Aantal leerlingen schooljaar 2023-2024*	Percentage kinderen met overgewicht / obesitas	Achterstandscore zonder drempel	Aanbieder gezonde lunch	Soort lunch	Aantal dagen
September 2023 - Februari 2024	1	Prins Alexander	283	27% (2020-2021)	459.31	Boterhamsters (Hotspot Hutspot)	Broodtrommel	2
						Tommy Tomato	Warme maaltijd	2
	2	Charlois	240	24% (2020-2021)	959.61	Boterhamsters (Hotspot Hutspot)	Broodtrommel	3
						WMO Radar	Warme maaltijd	1
	3	Delfshaven	145	30% (2021-2022)	660.91	Geloven in de Wijk	Broodtrommel, 1x per maand warme maaltijd	4
Februari 2024 - Juli 2024	4	Delfshaven	94	33% (2021-2022)	325.76	Mensa Mensa (Public Food)	Afwisselend brood, koude en warme maaltijd	4
	5	Feijenoord	150	35% (2021-2022)	469.74	Voedseleeducatie010	Afwisselend brood, koude en warme maaltijd	4

* Via www.scholenopdekaart.nl

Resultaten

Tabel 5. Beschrijvende statistiek tijdens voormeting van kinderen in de steekproef

	Kindvragenlijst		Oudervragenlijst	
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>
Geslacht		142		94
<i>Jongen</i>	45.1%	64	51.1%	48
<i>Meisje</i>	54.9%	78	48.9%	46
Migratie-achtergrond		141		95
<i>Wel</i>	80.9%	114	77.9%	74
<i>Niet</i>	19.1%	27	22.1%	21
Leeftijd	9.4 (1.23)	141		
Groep		139		
<i>Groep 5</i>	30.9%	43		
<i>Groep 6</i>	31.7%	44		
<i>Groep 7</i>	20.1%	28		
<i>Groep 8</i>	17.3%	24		
Dieetregels/allergie				
<i>Vegetarisch</i>		1		
<i>Halal</i>		49		
<i>Melkproducten</i>		4		
<i>Pinda's / Noten</i>		2		
<i>Anders</i>		16		

Tabel 6. Ervaringen van kinderen tijdens de nameting (vragenlijst)

	Kind		School 1		School 2		School 3		School 4		School 5	
	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
Doe je mee?		124		24		19		13		30		38
<i>Ja, (bijna) altijd gedaan</i>	53.2%	66	54.2%	13	52.6%	10	38.5%	5	56.7%	17	55.3%	21
<i>Ja, maar niet altijd</i>	30.6%	38	33.3%	8	31.6%	6	46.2%	6	16.7%	5	34.2%	13
<i>Nee, (bijna) nooit</i>	16.1%	20	12.5%	3	15.8%	3	15.4%	2	26.7%	8	10.5%	4
Heb je wel eens iets mee naar huis genomen?		124		23		19		14		30		38
<i>Ja, (bijna) altijd gedaan</i>	7.3%	9	4.3%	1	10.5%	2	-	-	6.7%	2	10.5%	4
<i>Ja, maar niet altijd</i>	19.4%	24	17.4%	4	26.3%	5	7.1%	1	3.3%	1	34.2%	13
<i>Nee, (bijna) nooit</i>	73.4%	91	78.3%	18	63.2%	12	92.9%	13	90.0%	27	55.3%	21
Heb je wel eens iets gegeten wat je nog niet kende?		119		24		18		12		28		37
<i>Ja, vaak</i>	25.2%	30	16.7%	4	11.1%	2	33.3%	4	28.6%	8	32.4%	12
<i>Ja, soms</i>	54.6%	65	54.2%	13	61.1%	11	66.7%	8	57.1%	16	45.9%	17
<i>Nee, nooit</i>	20.2%	24	29.2%	7	27.8%	5	-	-	14.3%	4	21.6%	8
Als lunch doorgaat, soort lunch*		133		29		20		15		31		38
<i>Brood</i>	29.3%	39	27.6%	8	20.0%	4	33.3%	5	19.4%	6	42.1%	16
<i>Koud eten zonder brood</i>	9.0%	12	24.1%	7	-	-	-	-	3.2%	1	10.5%	4
<i>Warm eten</i>	44.4%	59	31.0%	9	70.0%	14	53.3%	8	25.8%	8	52.6%	20
<i>Anders</i>	28.6%	38	17.2%	5	20.0%	4	6.7%	1	51.6%	16	31.6%	12
Tevredenheid (1 tot 5)												
<i>Genoeg keuze</i>	3.1 (1.29)	122	3.5 (1.21)	21	3.0 (1.37)	19	3.6 (1.02)	14	2.7 (1.31)	30	3.1 (1.33)	38
<i>Fijner om eigen lunch vanuit huis mee te nemen</i>	4.1 (1.05)	124	3.9 (1.04)	23	4.6 (0.77)	19	3.7 (1.20)	14	4.0 (1.22)	30	4.1 (0.91)	38

	Kind		School 1		School 2		School 3		School 4		School 5	
	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
<i>Wat vind je ervan dat het stopt</i>	2.7 (1.42)	119	2.7 (1.27)	23	2.6 (1.61)	19	2.0 (1.15)	13	3.1 (1.61)	27	2.6 (1.30)	37
<i>Zou je de schoollunch altijd willen</i>	3.1 (1.45)	121	3.3 (1.52)	23	3.5 (1.47)	19	3.4 (1.45)	13	2.5 (1.45)	29	3.2 (1.30)	37

* Meerdere antwoorden mogelijk, percentages niet cumulatief.

Tabel 7. Ervaringen van ouders tijdens de nameting (vragenlijst)

	Ouder % / M(SD)	n	School 1 % / M(SD)	n	School 2 % / M(SD)	n	School 3 % / M(SD)	n	School 4 % / M(SD)	n	School 5 % / M(SD)	n
Betaalbaarheid		79		16		8		9		31		15
<i>Ja</i>	40.5	32	43.8	7	25.0	2	-	-	48.4	15	53.3	8
<i>Nee</i>	59.5	47	56.3	9	75.0	6	100	9	51.6	16	46.7	7
Doet uw kind mee?												
<i>Ja, (bijna) altijd gedaan</i>	57.3	47	70.6	12	50.0	5	66.7	6	51.6	16	53.3	8
<i>Ja, maar niet altijd</i>	29.3	24	23.5	4	40.0	4	22.2	2	29.0	9	33.3	5
<i>Nee, (bijna) nooit</i>	13.4	11	5.9	1	10.0	1	11.1	1	19.4	6	13.3	2
Heeft uw kind wel eens iets mee naar huis genomen?												
<i>Ja, (bijna) altijd gedaan</i>	7.3	6	11.8	2	30.0	3	-	-	-	-	6.7	1
<i>Ja, maar niet altijd</i>	22.0	18	35.3	6	60.0	6	22.2	2	3.2	1	20.0	3
<i>Nee, (bijna) nooit</i>	70.7	58	52.9	9	10.0	1	77.8	7	96.8	30	73.3	11
Als lunch doorgaat, soort lunch *		83		18		10		9		31		15
<i>Brood</i>	50.6	42	50.0	9	10.0	1	55.6	5	67.7	21	40.0	6
<i>Koud eten zonder brood</i>	24.1	20	22.2	4	10.0	1	-	-	32.3	10	33.3	5
<i>Warm eten</i>	68.7	57	50.0	9	70.0	7	88.9	8	64.5	20	86.7	13
<i>Anders</i>	14.5	12	5.6	1	-	-	-	-	25.8	8	20.0	3
Tevredenheid (1 tot 5)												
<i>Soort</i>	3.7 (1.01)	79	3.9 (0.47)	18	4.0 (0.87)	9	3.1 (1.81)	8	3.4 (1.01)	29	4.1 (0.80)	15
<i>Kwaliteit</i>	3.8 (0.84)	77	3.9 (0.50)	16	3.9 (0.33)	9	3.1 (1.81)	8	3.7 (0.66)	29	4.3 (0.70)	15
<i>Smaak</i>	3.4 (1.04)	74	3.5 (0.80)	17	3.8 (1.04)	8	2.4 (1.62)	7	3.1 (0.95)	27	3.9 (0.80)	15
<i>Hoeveelheid</i>	3.6 (0.98)	77	3.5 (1.07)	17	4.0 (0.50)	9	3.1 (1.69)	9	3.5 (0.75)	27	4.0 (0.76)	15
<i>Keuze</i>	3.6 (0.94)	79	3.6 (0.49)	17	3.9 (0.60)	9	3.0 (1.58)	9	3.5 (0.83)	29	4.1 (1.03)	15

	Ouder		School 1		School 2		School 3		School 4		School 5	
	% / M(SD)	<i>n</i>	% / M(SD)	<i>n</i>	% / M(SD)	<i>n</i>	% / M(SD)	<i>n</i>	% / M(SD)	<i>n</i>	% / M(SD)	<i>n</i>
<i>Tijd</i>	3.7 (0.88)	78	3.8 (0.64)	17	3.7 (0.50)	9	3.3 (1.58)	8	3.7 (0.85)	29	3.9 (0.88)	15
<i>Begeleiding</i>	3.7 (0.92)	74	3.9 (0.70)	17	3.8 (0.83)	9	3.3 (1.80)	7	3.6 (0.64)	26	4.0 (1.07)	15
<i>Sfeer</i>	3.8 (0.90)	75	3.8 (0.73)	17	4.0 (0.71)	9	3.3 (1.70)	7	3.7 (0.72)	27	4.1 (0.92)	15
<i>Ouder</i>	3.7 (0.98)	76	3.9 (0.70)	17	4.2 (0.67)	9	3.3 (1.70)	8	3.3 (0.92)	27	4.1 (0.74)	15
<i>Leerkracht</i>	3.8 (0.92)	73	3.8 (0.66)	16	4.3 (0.71)	8	3.1 (1.77)	7	3.6 (0.80)	27	4.1 (0.80)	15
<i>Algemeen</i>	3.2 (1.12)	81	3.4 (1.06)	17	3.4 (1.01)	9	2.6 (1.42)	9	3.0 (1.08)	31	3.5 (1.06)	15
<i>Voorkeur ouder</i>	2.9 (1.14)	82	2.6 (1.06)	17	3.1 (0.88)	10	3.1 (1.45)	9	2.8 (1.19)	31	3.3 (1.10)	15
<i>Voorkeur kind</i>	3.4 (1.21)	82	3.0 (1.12)	17	2.9 (1.20)	10	3.4 (1.59)	9	3.6 (1.20)	31	3.9 (0.88)	15
<i>Lunch altijd</i>	3.4 (1.18)	81	3.5 (1.37)	17	3.4 (1.13)	9	3.1 (1.45)	9	3.4 (1.02)	31	3.7 (1.22)	15

* Meerdere antwoorden mogelijk, percentages niet cumulatief.

Tabel 8. Redenen van ouders (tijdens de nameting) om kind wel of niet mee te laten doen aan de gezonde schoollunch

n=83	% *	n
Redenen om wel mee te doen		
<i>Mijn kind krijgt gezond eten</i>	65.1	54
<i>Ieder kind krijgt hetzelfde te eten / heeft de mogelijkheid om hetzelfde te eten</i>	44.6	37
<i>Het scheelt mij tijd</i>	33.7	28
<i>Het scheelt mij geld</i>	12.0	10
Redenen om niet mee te doen		
<i>Ik heb geen zich op wat mijn kind te eten krijgt</i>	27.7	23
<i>De verantwoordelijkheid hoort bij de ouder/verzorger</i>	24.1	20
<i>Mijn kind heeft speciale voeding nodig</i>	2.4	2
<i>Ik vertrouw hete eten op school niet</i>	1.2	1

* Meerdere antwoorden mogelijk, percentages niet cumulatief.

Tabel 9. Redenen van docenten (tijdens de nameting) om wel of niet door te gaan met de gezonde schoollunch

Wat zou voor u als docent een reden zijn om op school wel of niet door te gaan met de gezonde schoollunch?*	%	n
<i>De kinderen krijgen gezond eten</i>	71.4	20
<i>Ieder kind krijgt hetzelfde te eten/heeft de mogelijkheid om hetzelfde te eten</i>	46.4	13
<i>Er is geen tijd voor in het rooster</i>	3.6	1
<i>De verantwoordelijkheid hoort bij de ouder/verzorger</i>	14.3	4

* Meerdere antwoorden mogelijk, percentages niet cumulatief.

Tabel 10. Tevredenheid docenten - gemiddeld tijdens interventieperiode - totaal en per school

	Totaal		School 1		School 2		School 3		School 4		School 5	
	M (SD)	n	M (SD)	n	M (SD)	n	M (SD)	n	M (SD)	n	M (SD)	n
Ik ben tevreden over... (1 tot 7)												
<i>Het soort eten</i>	4.7 (1.60)	38	4.7 (1.75)	13	5.1 (0.80)	6	5.0 (1.41)	2	3.9 (1.75)	10	5.1 (1.65)	7
<i>De kwaliteit van het eten</i>	5.4 (1.38)	39	5.1 (1.64)	13	5.5 (0.84)	6	4.5 (2.12)	2	5.6 (1.51)	10	5.8 (0.94)	8
<i>De smaak van het eten</i>	4.8 (1.44)	38	4.6 (1.57)	13	5.4 (1.02)	6	3.8 (1.77)	2	4.4 (1.60)	10	5.4 (1.03)	7
<i>De hoeveelheid van het eten</i>	5.1 (1.43)	38	5.6 (0.81)	13	5.6 (1.02)	6	6.0 (0.00)	2	3.6 (1.62)	10	5.9 (1.01)	7
<i>De keuze en variatie van het eten</i>	4.7 (1.55)	39	4.3 (1.43)	13	4.8 (1.47)	6	4.8 (1.77)	2	4.7 (1.62)	10	5.3 (1.86)	8
<i>De tijd voor eten en drinken</i>	5.8 (1.22)	38	5.9 (0.71)	13	5.3 (0.76)	6	6.7 (0.47)	2	5.3 (1.95)	10	6.5 (0.60)	7
<i>De begeleiding</i>	5.7 (1.40)	37	6.1 (0.62)	11	5.9 (1.11)	6	6.5 (0.71)	2	5.0 (1.97)	10	5.7 (1.55)	8
<i>De sfeer in de klas</i>	5.9 (1.13)	37	6.2 (0.68)	13	6.1 (0.55)	5	6.1 (0.59)	2	5.4 (1.63)	10	5.9 (1.35)	7
<i>De rol van ouders</i>	5.2 (1.60)	28	4.4 (1.90)	7	5.6 (1.14)	5	4.0 -	1	5.1 (1.77)	7	5.9 (1.36)	8
<i>De rol van de leerkracht</i>	5.4 (1.59)	35	5.9 (0.61)	11	5.2 (1.48)	5	5.8 (0.24)	2	4.8 (2.30)	10	5.5 (1.77)	7
Kinderen vinden het fijner om hun eigen lunch mee te nemen van thuis (1 tot 7)	5.2 (1.47)	35	4.6 (1.45)	12	5.1 (1.44)	4	4.5 (2.12)	2	6.4 (0.54)	10	5.0 (1.70)	7
Ik zou de gezonde schoollunch voor altijd willen (1 tot 7)	4.5 (1.98)	33	5.0 (1.45)	12	6.2 (0.29)	3	6.5 (0.71)	2	2.6 (1.64)	9	4.7 (2.22)	7

	Totaal		School 1		School 2		School 3		School 4		School 5	
	<i>M (SD)</i>	<i>n</i>	<i>M (SD)</i>	<i>n</i>	<i>M (SD)</i>	<i>n</i>	<i>M (SD)</i>	<i>n</i>	<i>M (SD)</i>	<i>n</i>	<i>M (SD)</i>	<i>n</i>
Ik vind het jammer als de gezonde schoollunch stopt (1 tot 7)	5.0 (1.95)	26	5.7 (1.15)	9	6.2 (0.29)	3	6.5 (0.71)	2	3.5 (2.33)	8	4.8 (2.22)	4
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>
Als lunch doorgaat, soort lunch *		28		9		4		2		6		7
<i>Brood</i>	39.3	11	22.2	2	50.0	2	-	-	66.7	4	42.9	3
<i>Koud eten zonder brood</i>	21.4	6	22.2	2	25.0	1	50.0	1	16.7	1	14.3	1
<i>Warm eten</i>	53.6	15	88.9	8	75.0	3	50.0	1	33.3	2	14.3	1
<i>Combinatie</i>	35.7	10	11.1	1	-	-	100	2	33.3	2	71.4	5

* Meerdere antwoorden mogelijk, percentages niet cumulatief.

Tabel 11. Observaties

	Voormeting		Nameting		p-waarde
	%	n	%	n	
TOTAAL		297		296	
Soort lunch					
<i>Eigen lunch</i>		297	40.9	121	
<i>Lunch van school</i>		-	36.8	109	
<i>Eigen lunch + lunch van school</i>		-	22.3	66	
Warme lunch		-	30.7	91	
CATEGORIE					
Brood (n=172)					
<i>Wit</i>	35.5	61	28.5	49	0.134
<i>Bruin</i>	52.9	91	60.5	104	0.124
<i>Overig</i>	19.8	34	21.5	37	0.784
Beleg (n=172)					
<i>Hartig</i>	49.4	85	56.4	97	0.175
<i>Zoet</i>	47.1	81	52.3	90	0.314
Groente & fruit					
<i>Groente (n=264)</i>	18.9	50	47.7	126	<0.001*
<i>Fruit (n=267)</i>	86.5	231	77.5	207	0.007*
Snacks (n=267)	25.8	69	29.2	78	0.362
<i>Koek & cake</i>	9.0	24	18.0	48	0.001*
<i>Snoep & chocolade</i>	3.7	10	4.9	13	0.664
<i>Noten</i>	1.9	5	8.2	22	<0.001*
<i>Worst & kaas</i>	5.2	14	2.6	7	0.143
<i>Huisgemaakte snacks</i>	0.4	1	0.4	1	1.000
<i>Anders</i>	13.1	35	8.2	22	0.066
<i>Zuivel</i>	1.1	3	1.5	4	1.000
Drinken (n=267)					
<i>Water</i>	77.5	207	67.0	179	<0.001*
<i>Melk</i>	1.5	4	1.5	4	1.000
<i>Zoete dranken</i>	36.7	98	29.6	79	0.009*
<i>Geen drinken</i>	3.7	10	15.4	41	<0.001*

*Significant verschil (p-waarde <0.05) op basis van een McNemar test.; 'Anders' bij categorie 'snacks', bijvoorbeeld een los ei, handje cornflakes of knijpfruit.; Aantallen bij 'soort lunch' zijn op basis van alle observaties bij voor- of nameting. Aantallen bij categorieën zijn gebaseerd op kinderen waarvan we zowel voor- als nameting hadden.

Tabel 12. Vragenlijst kind en ouder - eetgedrag, smaakvoorkeur, ervaren gezondheid

	Kind		p-waarde	n	Ouder		p-waarde	n
	Voor % / M(SD)	Na % / M(SD)			Voor M(SD)	Na M(SD)		
EETGEDRAG								
<i>Ontbijt vandaag (ja)</i>	90.1	83.2	0.167	101				
<i>Ontbijt dagen per week (0 tot 7)</i>	6.0 (2.11)	5.3 (2.46)	0.003 *	104	6.6 (1.38)	6.6 (1.22)	0.932	54
<i>Fruit dagen per week (0 tot 7)</i>	5.5 (2.05)	5.6 (1.99)	0.708	104	6.5 (0.83)	6.6 (0.75)	0.406	56
<i>Fruit dagen op school (0 tot 5)</i>	4.6 (1.10)	4.4 (1.13)	0.125	105				
<i>Groente dagen per week (0 tot 7)</i>	4.9 (2.41)	5.2 (2.26)	0.356	103	5.7 (1.75)	5.9 (1.80)	0.327	57
<i>Groente dagen op school (0 tot 5)</i>	1.6 (2.05)	2.0 (1.82)	0.080	104				
<i>Water dagen per week (0 tot 7)</i>	6.2 (1.80)	6.1 (2.07)	0.616	103	6.4 (1.69)	6.7 (1.37)	0.149	55
<i>Suikerdrink dagen per week (0 tot 7)</i>	3.3 (2.67)	3.0 (2.49)	0.136	101	4.2 (2.67)	3.9 (2.57)	0.187	57
SMAAKVOORKEUREN								
<i>Fruit - gemiddeld (1 tot 3)</i>	2.6 (0.37)	2.6 (0.31)	0.035 *	112	2.5 (0.42)	2.6 (0.37)	0.333	56
Kinderen waarbij gemiddelde smaakvoorkeur afneemt	-	-	-	31	-	-	-	19
Kinderen waarbij gemiddelde smaakvoorkeur gelijk blijft	-	-	-	25	-	-	-	8
Kinderen waarbij gemiddelde smaakvoorkeur toeneemt	-	-	-	56	-	-	-	29
<i>Groente - gemiddeld (1 tot 3)</i>	2.1 (0.45)	2.1 (0.44)	0.749	112	2.1 (0.43)	2.2 (0.44)	0.029 *	56
Kinderen waarbij gemiddelde smaakvoorkeur afneemt	-	-	-	50	-	-	-	22
Kinderen waarbij gemiddelde smaakvoorkeur gelijk blijft	-	-	-	8	-	-	-	2
Kinderen waarbij gemiddelde smaakvoorkeur toeneemt	-	-	-	54	-	-	-	32
ERVAREN GEZONDHEID								
<i>Algemeen (1 tot 5)</i>	4.3 (0.71)	4.4 (0.73)	0.551	99	4.4 (0.57)	4.4 (0.57)	0.782	54
<i>Afgelopen week (1 tot 7)</i>	5.5 (1.39)	5.3 (1.62)	0.466	96	5.7 (1.24)	5.9 (1.00)	0.179	57
<i>Afgelopen 3 maanden (1 tot 7)</i>					5.9 (0.96)	6.0 (0.89)	0.570	55

*Significant verschil (p-waarde <0.05) op basis van een Wilcoxon Signed Rank test.

Tabel 13. Financiële stress - vragenlijst ouder

	Voor		Na		p-waarde
	%	n	%	n	
Afgelopen 3 maanden moeite met rondkomen (n=56)					1.000 ^
<i>Nee, geen moeite</i>	62.5	35	62.5	35	
<i>Nee, geen moeite, maar ik moet wel letten op mijn uitgaven</i>	23.2	13	19.6	11	
<i>Ja, een beetje moeite</i>	10.7	6	16.1	9	
<i>Ja, grote moeite</i>	3.6	2	1.8	1	
Hoe lang al moeite met rondkomen (n=12) *					
<i>Ik had moeite, maar nu niet meer</i>	25.0	3	-	-	
<i>Minder dan 6 maanden</i>	-	-	25.0	3	
<i>6 tot 12 maanden</i>	16.7	2	16.7	2	
<i>1 tot 4 jaar</i>	25.0	3	16.7	2	
<i>Langer dan 4 jaar</i>	33.3	4	41.7	5	
Dingen NIET doen door geldgebrek (n=8) *					
Niet elke dag groente					
<i>Waar</i>	12.5	1	-	-	
<i>Beetje waar</i>	12.5	1	-	-	
<i>Niet waar</i>	75.0	6	100	8	
Niet elke dag fruit					
<i>Waar</i>	12.5	1	-	-	
<i>Beetje waar</i>	12.5	1	-	-	
<i>Niet waar</i>	75.0	6	100	8	

* Aantallen te klein om p-waarde te berekenen voor significante verschillen. ; ^ Behandeld als dichotome variabele ('nee, geen moeite' vs andere antwoordopties) en p-waarde berekend dmv een McNemar test.

Tabel 14. Factoren in de klas - vragenlijst kind en docent

	Kind (1 tot 5)				Docent (1 tot 7)				
	Voor Gemiddelde (SD)	Na Gemiddelde (SD)	p-waarde	n	Voor Gemiddelde (SD)	n	Na Gemiddelde (SD)	n	p-waarde
In de klas									
<i>Concentreren</i>	3.9 (0.88)	3.8 (1.10)	0.501	105	4.8 (1.52)	37	5.3 (1.27)	24	0.148
					5.9 (1.24)	37	5.9 (0.83)	25	0.339
<i>Gezellig</i>	4.3 (1.05)	4.2 (1.02)	0.335	105					
<i>Gemak</i>	4.3 (0.88)	4.0 (1.06)	0.013 *	103	5.8 (1.30)	36	5.9 (1.01)	25	0.817
Prettige sfeer (alleen docent)					5.6 (1.30)	36	5.8 (1.03)	25	0.372
Algemeen tijdens de lunch									
<i>De lunch was lekker</i>	4.7 (0.58)	3.6 (1.29)	<.001 *	95	5.2 (0.98)	28	4.7 (1.23)	26	0.127
<i>Ik had genoeg tijd om te eten</i>	4.2 (1.16)	4.1 (1.08)	0.423	94	5.5 (1.14)	28	5.6 (1.42)	26	0.510
<i>Het was gezellig tijdens de lunch</i>	4.2 (1.12)	4.0 (1.17)	0.055	94	5.7 (0.88)	29	5.8 (1.14)	25	0.384
<i>Heb je genoeg gegeten tijdens de lunch? (1 tot 3 - te weinig, genoeg, te veel)</i>	2.0 (0.38)	2.0 (0.36)	0.337	85	2.0 (0.44)	27	1.7 (0.46)	24	0.054

*Significant verschil (p-waarde <0.05) op basis van een Wilcoxon Signed Rank test.

Vragenlijst alle scholen haalbaarheid

Tabel 15. Beschrijvende kenmerken van de 88 scholen die de vragenlijst ingevuld hebben (totaal 201 scholen uitgenodigd)

	n	%
Respons op vragenlijst		
<i>van de 201 scholen in totaal</i>	88	43.8
Scholen in NPRZ wijken	35	39.8
Type school		
<i>Regulier onderwijs</i>	78	88.6
<i>Speciaal basisonderwijs</i>	3	3.4
<i>Speciaal onderwijs</i>	7	8.0
LekkerFit! school	49	55.7
Gezonde school		
<i>Algemeen</i>	7	8.0
<i>Vignet voeding</i>	5	5.7
Scholen die in aanmerking komen voor JEF financiering #	54	61.4
Gebruik JEF		
<i>Ja, op dit moment</i>	58	65.9
<i>Ja, in het verleden</i>	2	2.3
<i>Komt niet in aanmerking</i>	19	21.6
<i>Nee, andere reden</i>	9	10.2
Gebruik JEF financiering *		
<i>Eten op school</i>	41	68.3
<i>Boodschappenkaarten</i>	14	23.3
<i>Zowel eten op school als boodschappenkaarten</i>	5	8.3
<i>Andere invulling</i>	4	6.7
Aanbod eten op school		
<i>Schoolmaaltijd</i>	41	46.6
<i>Schoolfruit</i>	55	62.5

* Meerdere antwoorden mogelijk, percentages niet cumulatief; # Schoolgewicht > 33 of speciaal (basis)onderwijs⁶

⁶ Inschatting van scholen die in aanmerking komen voor de JEF financiering op basis van openbare DUO gegevens over schoolweging. Scholen met een schoolgewicht groter dan 33 komen naar verwachting in aanmerking, net als alle speciaal (basis)onderwijs scholen. Daadwerkelijke toekenning van JEF financiering gebeurt op basis van niet-publiekelijke NCO cijfers. Vandaar dat aantallen bij het gebruik van JEF financiering verschillend is.

<https://open.overheid.nl/documenten/dpc-600bed3ed9e7a5daf4d38a57d4ea4f6b9e2f6280/pdf>

Tabel 16. Huidig aanbod van scholen die schoolmaaltijden aanbieden (n=41)

	n	%	n	%
Soort maaltijd				
<i>Ontbijt en lunch</i>	11	26.8		
<i>Alleen lunch</i>	22	53.7		
<i>Alleen ontbijt</i>	8	19.5		
	Lunch		Ontbijt	
	33	80.5	19	46.3
Frequentie				
<i>Elke dag</i>	15	45.5	18	94.7
<i>Aantal dagen per week</i>	17	51.5	-	-
<i>Anders</i>	1 ⁺	3.0	1 [#]	5.3
Doelgroep				
<i>Alle kinderen</i>	27	81.8	12	63.2
<i>Specifieke doelgroep</i>	6	18.2	7	36.8
Gezond				
<i>Ja</i>	25	78.1	9	50.0
<i>Nee</i>	1	3.1	2	11.1
<i>Deels</i>	6	18.8	7	38.9
Financiering *				
<i>JEF</i>	25	80.6	15	83.3
<i>Bijdrage school</i>	-	-	1	5.6
<i>Ouder bijdrage[^]</i>	2	6.5	-	-
<i>Anders</i>	5	16.1	3	16.7

* Meerdere antwoorden mogelijk, percentages niet cumulatief;

⁺ Toelichting frequentie lunch: ontbijt voor iedereen, blijf genoeg over voor de lunch voor een aantal kinderen;

[#] Toelichting frequentie ontbijt: ouders en kinderen pakken zelf naar behoefte.

[^] Ouderbijdrage is tussen de €3,25 en €4,-

Tabel 17. Huidige vormen van schoolmaaltijden en tevredenheid

	Lunch (n=33)		Ontbijt (n=19)	
	n	%	n	%
Vorm *				
<i>Kant-en-klaar brood (ouders/school)</i>	4	12.5	8	44.4
<i>Kant-en-klaar brood (extern)</i>	13	40.6	5	27.8
<i>Kant-en-klaar koud (ouders/school)</i>	1	3.1	-	-
<i>Kant-en-klaar koud (extern)</i>	4	12.5	-	-
<i>Kant-en-klaar warm (ouder/school)</i>	1	3.1	-	-
<i>Kant-en-klaar warm (extern)</i>	13	14.6	-	-
<i>Buffet warm (extern)</i>	1	3.1	-	-
<i>Zelf smeren (ouders/school)</i>	1	3.1	-	-
<i>Zelf smeren (extern)</i>	-	-	1	5.6
<i>Anders</i>	1 [^]	3.1	2 ⁺	11.1
Tevredenheid met huidige vorm				
<i>Heel erg ontevreden</i>	-	-	-	-
<i>Ontevreden</i>	-	-	-	-
<i>Niet tevreden, niet ontevreden</i>	1	3.2	-	-
<i>Tevreden</i>	13	41.9	-	-
<i>Heel erg tevreden</i>	17	54.8	-	-
Behouden van huidige vorm				
<i>Ja</i>	28	87.5	17	94.4
<i>Nee, deels overstappen</i>	4	12.5	-	-
<i>Stoppen</i>	-	-	1	5.6
Aanbieden lunch				
<i>Ja, overstap naar lunch</i>	-	-	-	-
<i>Ja, ook lunch</i>	-	-	1	14.3
<i>Misschien overstap naar lunch</i>	-	-	1	14.3
<i>Misschien ook lunch</i>	-	-	1	14.3
<i>Nee, geen lunch</i>	-	-	4	57.1
Betrokkenen bij organisatie *				
<i>Schoolpersoneel</i>	26	81.3	14	77.8
<i>Ouders</i>	8	25.0	7	38.9
<i>Leerlingen</i>	8	25.0	1	5.6
<i>Vrijwilligers</i>	7	21.9	4	22.2
<i>Kinderopvang BSO</i>	0	0	0	0
<i>Maatschappelijke organisatie</i>	18	56.3	8	44.4
<i>Commerciële organisatie</i>	6	18.8	2	11.1
<i>Anders</i>	-	-	1	5.6

* Meerdere antwoorden mogelijk, percentages niet cumulatief.

[^] Leerlingen koken zelf met onderwijsassistent

⁺ Ouders kunnen zelf producten pakken om ontbijt te maken

Tabel 18. De rol van de personen/organisaties die betrokken zijn bij het aanbieden van ontbijt en/of lunch op basisscholen

Betrokkene	Rol
Schoolpersoneel	
- <i>Directeur</i>	- Klaarmaken
- <i>Leerkrachten</i>	- In ontvangst nemen
- <i>Conciërge</i>	- Begeleiding leerlingen / samen eten / toezicht
- <i>Administratief medewerker</i>	- Rondbrengen en ophalen in de school
- <i>Ouderconsulent / medewerker ouderbetrokkenheid</i>	- Uitdelen in de klas / opscheppen
- <i>Schoolmaatschappelijk werk (SMW)</i>	- Producten bestellen / Inkoop
	- Organisatie / Aansturing / Coördinatie ouders
	- Informeren en faciliteren
	- Monitoren of kinderen eten / gezonde voeding / kinderen nieuwe smaken laten proeven
	- Signaleren en ouders doorverwijzen naar SMW
	- Afwassen / schoonmaken
	- Bijhouden schoolwinkel
	- Administratie: aanvragen Programma Schoolmaaltijden, vrijwilligersvergoeding, financiën, etc.
Ouders	
	- Klaarmaken
	- Uitdelen op school
	- Meedenken / input en suggesties aanleveren
	- Kok helpen
Leerlingen	
	- Eten
	- Meedenken / input en suggesties aanleveren
	- Zelf smeren
	- Samen koken met kok
	- Uitdelen/serveren in de klas
Vrijwilligers	
- <i>Zowel vrijwilligers die bij maatschappelijke organisatie werken als die zelf op school aanwezig zijn</i>	- Klaarmaken
	- Uitdelen en ophalen op school / in groepen
	- Begeleiding / Ondersteuning
	- Levering
	- Afwassen
Maatschappelijke organisatie	
- <i>Niet Graag een Lege Maag</i>	- Klaarmaken
- <i>Geloven in de Wijk</i>	- Regelen uitvoering en organisatie (o.a. inkoop)
- <i>Voedseleducatie010</i>	- Levering (producten of kant-en-klaar)
- <i>Hotspot Hutspot / Boterhamsters</i>	- Uitdelen/serveren en ophalen op school
	- Koken in de keuken op school
	- Afwassen

Betrokkene	Rol
<ul style="list-style-type: none"> - <i>WMO Radar</i> - <i>Tommy Tomato</i> - <i>Ons Theehuis</i> <i>Afrikaanderwijk</i> - <i>De Boterhammenman</i> - <i>OnderwijsGezond</i> 	
Commerciële organisatie <ul style="list-style-type: none"> - <i>Kellogs Breakfast Club</i> - <i>PLUS supermarket</i> - <i>Jumbo</i> - <i>Raaskal</i> - <i>JEX</i> - <i>Abdelkwan</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Klaarmaken - Levering (producten of kant-en-klaar) - Uitdelen/serveren en ophalen op school - Bekostiging lunch voor alle leerlingen
Anders <ul style="list-style-type: none"> - <i>Externe partij niet gespecificeerd</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Klaarmaken - Levering (kant-en-klaar)

Tabel 19. Wens voor maaltijden bij scholen die momenteel nog geen schoolmaaltijd aanbieden

	n	%	n	%
Wens om structureel maaltijd aan te bieden				
<i>Ja</i>	3	6.4		
<i>Misschien</i>	13	27.7		
<i>Nee</i>	31	66.0		
Wens voor gezonde maaltijd				
<i>Ja</i>	12	75.0		
<i>Misschien</i>	3	18.8		
<i>Nee</i>	1	6.3		
Soort maaltijd aanbieden				
<i>Ontbijt</i>	3	18.8		
<i>Lunch</i>	15	93.8		
<i>Anders</i>	3 [#]	18.8		
	Lunch		Ontbijt	
Doelgroep				
<i>Alle leerlingen</i>	13	92.9	0	0.0
<i>Specifieke doelgroep</i>	1	7.1	2 ⁺	100
Financiering *				
<i>JEF</i>	13	86.7	2	100
<i>Bijdrage school</i>	2	13.3	1	50.0
<i>Ouder bijdrage</i>	1	6.7	0	0.0
<i>Anders</i>	4	26.7	0	0.0

* Meerdere antwoorden mogelijk, percentages niet cumulatief;

toelichting maaltijd anders: fruit/groentehap, niet in aanmerking dus niet verder over nagedacht, gezonde pauzehap;

+ toelichting doelgroep ontbijt: kinderen die thuis niet ontbijten, tijdelijke oplossing ter ondersteuning terwijl er wordt gewerkt aan een structurele oplossing met ouders.

Tabel 20. Verwacht draagvlak voor een gezonde schoollunch in de toekomst bij ouders en schoolpersoneel

	n	%
Verwacht percentage ouders dat toestemming zou geven voor deelname van kind aan gezonde lunch (n=85)		
<i>Gemiddelde</i>		73.5
Voldoende draagvlak schoolpersoneel (n=81)		
<i>Helemaal mee oneens</i>	8	9.9
<i>Mee oneens</i>	14	17.3
<i>Niet mee eens, niet mee oneens</i>	16	19.8
<i>Mee eens</i>	20	24.7
<i>Helemaal mee eens</i>	23	28.4

Tabel 213. Verwachte obstakels bij het organiseren van een gezonde schoollunch in de toekomst en het verschil tussen scholen die wel of niet een lunch aanbieden in schooljaar 2023-2024

	Totaal (n=88)	Scholen die wel al lunch aanbieden (n=41)	Scholen die nog geen lunch aanbieden (n=47)	p-waarde *
Tijdsinspanning schoolpersoneel	55	16	39	0.035
Financiering	51	21	30	NS
Organisatielasten	43	9	34	0.002
Faciliteiten op school	42	11	31	0.036
Tijd in rooster/planning	33	10	23	NS
Ouderbijdrage	15	1	14	0.007
Bezwaren schoolpersoneel	14	2	12	NS
Bezwaren ouders +	7	3	4	-
Anders	19	4	15	NS

NS = niet significant; + niet statistisch getest in verband met te kleine aantallen; * Chi-kwadraat test, verschil tussen scholen die wel of niet een lunch aanbieden